

SERIA

C

NUMĂRUL

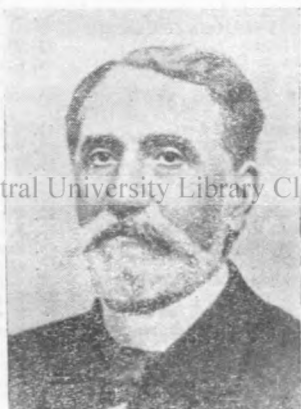
65

222161

CUNOȘTINȚE

FOLOSITOARE

„ȘTIINȚĂ APLICATĂ”
DIRECȚ. REDACȚIONALĂ PROF. UNIV. I. SIMIONESCU

BCU Cluj / Central University Library Cluj

NICU GANE

DE

ARTUR GOROVEI

Membru cor. al Acad. Române

EDITURA „CARTEA ROMĂNEASCĂ” BUCUREȘTI

Prețul Lei 8.—

„CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE“

* = 8 lei numărul; celelalte 5 lei.

Seria A. „ȘTIINȚĂ PENTRU TOȚI“.

Nr.	Nr.
1. Cum era omul primitiv de I. SIMIONESCU.*	36. Societatea națiunilor de ARTUR GOROVEI.
2. Viața omului primitiv de I. SIMIONESCU.*	37. Ficatul și boatele lui de DR. M. CĂHĂNESCU.
3. Gazurile Naturale de I. SIMIONESCU.*	38. Electrochimia și electroliza de N. N. BOTEZ.
4. Albinelă de T. A. RĂDĂRĂU.	39. Noțiuni de electricitate de INO. CASETTI.
8. Furnicile de T. A. RĂDĂRĂU.	40. M. Berthelot de CĂPIT. M. ZAPAN.
9. Viața plantelor de I. SIMIONESCU.*	41. Izvoare actuale de energie de E. SEVERIN.
10-11. Pastăur de C. MOȚĂȘ.	42. Goethe ca naturalist de PROF. I. SIMIONESCU.
14. Porumbelii mesageri de V. SA-DOVEANU.	43. Viața'n munți de I. SIMIONESCU.*
15. Planeta Marte de ION PAȘA.	44. Principii de biologie de I. SIMIONESCU.
16. Dela Omer la Einstein de GENERAL SC. PANĂTESCU.	45-46. Fauna Mării Negre de BĂCESCU. M. și CĂRĂUȘU S.*
17. Cum vedem de DR. I. GLĂVAN.	47. Vitaminele de DR. N. GAVRILESCU.*
18. Razele X de AL. CIȘMAN.	49. Petrolul de I. SIMIONESCU.*
19. Omul dela Cucuteni de I. SIMIONESCU.	50. Șobolani și șoareci de PROF. RADU VLADESCU.*
20. Protozoarele de I. LEPSI.	51. Viața la Ecuator de I. SIMIONESCU.*
21. Fulgerul și trăsnetul de C. G. BRĂDEȚEANU.	52. Viața la tropice de I. SIMIONESCU.*
22. Nebuloasele gazoase de M. E. HEROVANU.	53. E. Roux de PROF. DR. G. MARINESCU.*
23. Bacteriile folositoare de I. POPU-CĂMPEANU.	54. Cutremururile de I. SIMIONESCU.*
24. Scrisorile cerești (Meteorite) de I. SIMIONESCU.	55. Cum biruz viața de DR. VASILE ZAHARESCU.*
25. Din istoricul electricității de STEL. C. IONESCU.	56. Plante carnivore de I. POPU-CĂMPEANU.*
26. Mercur și Venus de C. NEBOIȚĂ.	58. Newton de O. ONICESCU.*
27. Reumatism și arterioscleroză de DR. M. CĂHĂNESCU.	59. Viitorul zilei de I. SIMIONESCU.*
28. Oameni de inițiativă de APOSTOL D. CULEA.	60. Viitorul de noapte de I. SIMIONESCU.*
29. Henri Ford de ING. N. GANEA	61. Glande cu secreție internă de PROF. DR. C. PARHON.*
30. Musca de I. MUREȘANU.	62. Sarea de PROF. I. SIMIONESCU.*
32. Cifrele de G. M. LĂZĂRESCU.	63. Circulația materiei de PROF. I. SIMIONESCU.*
33. Animale de demult de I. SIMIONESCU.	64. Paseri de apă de C. S. ANTONESCU.*
34. Lămurirea popoului de I. SIMIONESCU.	65. Flori de primăvară de I. SIMIONESCU.*
35. Din viața oamenilor întreprinzători de APOSTOL D. CULEA.	66. Din viața marilor fizicieni și chimiști de C. ALLACI.*
	67. Descartes de O. ONICESCU.*

Seria B. „SFATURI PENTRU GOSPODARI“.

Nr.	Nr.
2. Despre tovărășii de PREOT. C. DRON.	8. Sifilisul de DR. E. GHEORGHIU.
3. Despre scarlatină de DR. I. GHEORGHIU.	10. Votul obișnuit de A. GOROVEI.
7. Morcovul și alte legume de P. ROZIADÉ.	14. Pelagra de PROF. V. BABEȘ.*
	15. Alegerea semințelor de C. LACRIȚIANU.

SERIA C.

No. 65

CUNOȘTIINȚE FOLOSITOARE
DIN LUMEA LARGĂ

NICU GANE

DE

ARTUR GOROVEI

Membru cor. al Acad. Române

BCU Cluj / Central University Library Cluj

EDITURA „CARTEA ROMÂNEASCĂ”, BUCUREȘTI

15.396-937

222161

IN EDITURA

„CARTEA ROMANEASCĂ“

A APĂRUT

BCU Cluj - Central University Library Cluj

N. GANE

NUVELE

VIATA LUI NICU GANE

În ziua de 1 Februarie 1838, în casa părintească din Ulița Mare a târgului Folticeni, s'a născut Nicu, fiul Postelnicului Matei Gane, băștinaș din județul Sucevei, în care satele *Găneni* și *Ciumuleștii-Ganei* mai păstrează amintirea vechei familii moldovenești, astăzi fără urmași în partea locului.

Postelnicul Matei nu s'a grăbit cu însurătoarea ; abia la vârsta de 48 de ani și-a ales soție pe Ruxandra, fata Căminarului Ioniță Grigoriu, tot din Folticeni. Căminarul era răzăs din satul Nămești, pe Siret, în ținutul Putnei, și vântul vieții l-a aruncat tocmai la celalt capăt al Moldovei, unde, prin vrednicia lui s'a înstărit, și a lăsat copii, oameni de ispravă, pe care i-a învățat prin școli din țară și din străinătate. Unul dintre ei, Alecu Grigoriu, care apoi și-a luat vechiul nume de familie, Văscescu, a făcut studii la Paris, a fost membru în Comisia centrală din Focșani, și ministru în primul Cabinet al lui Cuza-Vodă.

Nicu Gane a avut norocul să moștenească însușiri așa de bune : nobleță boerească și dârzenie de răzăs, moștenire pe care el a știut să o păstreze în tot cursul vieții lui.

Matei Gane era în stare să-și trimeată odrasla să învețe carte la vreun pension din Iași, precum era obiceiul, pe vremea când nici nu erau școli prin târgușoarele noastre ; dar, fiindcă se înființase „școală domnească“ și în târgul lui, condusă de

buzunar corpul delictului. Numai Iacob Negruzzi știa că comisese o năvălire“.

Cu greu s'a hotărât să-și citească lucrarea. Era din cale afară de emoționat. Abia ceti două rânduri, și „un nod mi se puse în gât și glasul îmi amuți cu desăvârșire, de parcă ieșia dintr'un fund de poloboc. Era cu neputință să continui, fără a-mi stâlci cu desăvârșire nuvela.

„Atunci Maiorescu, care era singurul bun cetitor în „Junimea,“ până la venirea lui Eminescu, îmi luă manuscrisul din mână și urmă lectura mai departe.

„Când îl auzii, rămăsei eu însumi surprins. Parcă ascultam lucrarea altuia, așa de bine nuanțate ș. bine subliniate ieșiau toate frazele din gura lui.

— „Pas mal, observă Cornea.

„Dar de ce înainta lectura, de ce tăcerea era mai adâncă și atențiunea mai mare.

„In starea sufletească în care eram cu toții atunci, atinsesem se vede coarda care singură putea vibra în noi în acea sară, coarda sentimentală ce acum îmi pare așa de copilărească.

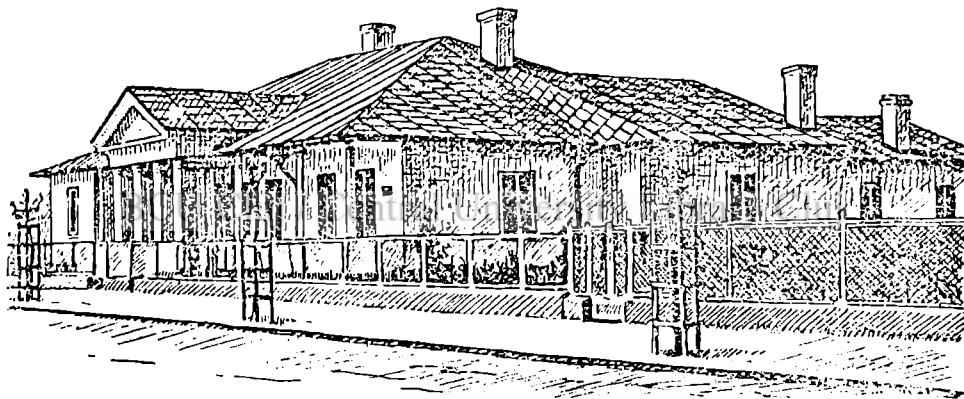
„După ce iprăvi lectura, Maiorescu zise :

— „*Eh bien, Messieurs, voilà une nouvelle*“.

Primită cu voia tuturora, nuvela lui Gane s'a tipărit în numărul III din Aprilie 1867 a revistei „Convorbiri literare“.

Gane, cu tot succesul obținut dela prima lui încercare, nu avea încredere în valoarea operei lui. „Am avut — spune el — oarecare mici satisfacțiuni de autor, care m'au îmboldit la lucru; dar nu-i mai puțin drept că de neasemănat mai multe ori m'am simțit atins de descurajare, față cu cunoscuta indiferență a publicului.

„Imi ziceam că poate publicul, supremul judecător, este îndreptățit să mă primească cu răceală, căci de ce adevărat m'ași crede eu mai presus de

Casa lui N. Gane din Folliceni, azi a scriitorului Artur Gorovei

ceata acelor scriitori a căror cărți se vând cu Kilogramul?

„Și atunci un fel de îndoială, de neîncredere în mine mă cuprindea, îmi cădeau brațele de-a lungul trupului și mă hotăram să nu-mi mai pierd vremea scriind.

„Dar iarăși altădată, un lucru de nimic, un te miri ce, un colț de cer albastru, o rază de soare strecurată prin geamuri, făcea să vibreze biata inima mea veșnic agitată, veșnic bătută de valuri între speranțe și decepțiune, așa că uitând hotărârea luată, cădeam fără voie în păcatul bețivului care nu-și poate stăpâni patina și începeam din nou să înegresc hârtie“.

Poate că ar fi ajuns la hotărârea de a nu mai scrie, dacă prin scrisul lui, Nicu Gane ar fi urmărit scopuri lucrative. Pentru dânsul, însă, scrisul era o necesitate sufletească, pe care nu poate s'o conceapă un om de rând. Era un refugiu intelectual, accesibil numai sufletelor alese.

Asta trebuie să înțelegem din cele ce mărturisește el însuși:

„N'am scris niciodată cu intențiunea de a-mi face un nume, de a câștiga laudele publicului, sau alte favoruri. Am scris pentru mine, pentru propria mea mulțumire, pentrucă în această muncă singuratică și neinteresată uitam neajunsurile vieții și îmi găseam liniștea cătră care năzuia sufletul meu.

„In lumea ce-mi creiam singur îmi era îndemână, mă simțeam fericit; eram departe de atmosfera dușmănoasă din lumea aeeva; trăiam zile ticnite *cu ochii pe hârtie, cu gândul în nori*, de unde mi se înfățișa omenirea nu cum este, ci cum doream să fie.

„Acesta-i marele bine ce am cules din peregrinările mele în plaiurile înflorite ale închi-puerei.

„Nenorocit acela ce lucrează cu alte vederi... El nu-și va găsi răsplata nici în sine însuși nici în lumea din afară“.

*

În mediul societății „Junimea“ își găsise răsplata. Nicu Gane, în afară de „sine însuși“ — era între ai lui, se simțea așa de bine. Iată, însă, că i se tulbură sepinătatea traiului, când pe la finele anului 1867, este trimis din nou la Focșani, în condițiuni care, pe altcineva, l-ar fi încântat; este numit președinte de secție la Curtea de Apel.

Fire blândă, Gane se împacă și cu viața lumei din Focșani, așa de îndepărtată de viața lumei din „Junimea lașilor“.

Vorbește el însuși :

„De astă dată nu mai eram străin acolo. Am reînceput relațiunile cu familiile ce frecventam la prima mea ședere în Focșani; mergeam des la vânat, făceam dese excursiuni la mânăstirile din împrejurimi și la vestitele podgorii Odobești, Panciu, Nicorești; în fine *duceam viața plăcută*, și de sigur așa fi stat mult timp în acest oraș, dacă nu intervenia o împrejurare cu totul neașteptată, care a turburat liniștea orașului și a produs o întreagă revoluțiune în magistratura țării“.

Întâmplarea aceasta o descrie tot el :

„Se furase, în comuna Mărășești, dintr'o cariolă de poștă, vreo patru mii de galbeni. Suma fiind însemnată, furtul a făcut mare senzațiune și directorul general al poștelor și telegrafelor din vremea aceia, Fălcoianu, ținea cu orice preț să descopere pe făptuitori. Bănuiala cădea asupra unor locuitori din Mărășești.

„Fiind însă că aceștia tăgăduiau faptul cu încăpăținare, directorul, deși om cinstit, și cu un trecut

ireproșabil, însă precum s'a dovedit, puțin echilibrat și din cale afară de gelos de a servi Statul, ordonă să-i bată pentru a obține mărturisiri. Această măsură condamabilă în sine, dar care pe timpul acela se întrebuița des, nu dădu rezultatul dorit, căci precum s'a constatat mai târziu, nu erau ei adevărații culpabili. Atunci iritat la culme, și neurastenic cum era, tânărul director pierdu cu totul cumpătul și supuse pe bieții oameni la cele mai oribile torturi, cum nu se mai pomenise din veacul de mijloc.

„Flagelațiuni până la sânge peste tot corpul, ouă ferbinți la subsuori, trestii pe sub unghii, arsuri cu foc la tălpi, în fine tot ce o imaginațiune surescitată poate inventa mai crud, mai sălbatec, mai înfiorător, a fost aplicat fără milă asupra nenorociților preveniți, de cătră un om care, în alte împrejurări, n'ar fi fost capabil să asiste la tăierea unui pui de găină. A fost un caz curios și vrednic de un studiu patologic, această pornire din partea unui tânăr cult, fin, inteligent, care sub imperiul unei idei fixe, a unei convingeri rătăcite, a ajuns la complecta disechilibrare a sistemului său nervos. Stăpânit de cele mai bune intențiuni, lucrând pentru un scop moral, descoperirea unui furt, a căzut fără voie în păcatul de a comite fapte desgustătoare, prevăzute și pedepsite de codul penal“.

Gane, suflet bun, caută să explice într'un mod îndurător, faptele de sadism feroce al unui om care, mai târziu, pe când și Gane se înregimentase într'un partid politic, ajunsese personaj cu vază în același partid.

Plângeri, denunțuri sosesc cu duiumul la Parchetul Curții din Focșani, și fiind vorba de fapte penale comise de un funcționar în exercițiul funcțiunei, se judecă de Curtea de Apel, afacerea urma să fie cercetată de Primul Președinte al Curții, și de

Procurorul General: Gane a fost delegat să înlocuiască pe Primul Președinte Fălcoianu, care fiind rudă cu Directorul Poștelor, se recuzase. .

Iată ce spune Gane :

„Cu durere de inimă, știind că lucrăm în contra unui bun și distins funcționar al Statului, care n'a fost împins la asemenea excese de o idee criminală, mi-am făcut totuși datoria în conștiință, am constatat faptele așa precum s'au petrecut, și am lansat contra lui un mandat de arest.“

Era un act de mare curaj. Nu ni spune Gane, dar nu se încapă îndoială că s'au pus multe stăruinți, s'au făcut presiuni, ca tânărul cinstit, inteligent, fin, dar care avea un suflet așa de pervers, să nu fie supărat de rigorile unei legi, care nu era făcută pentru personaje așa de simandicoase.

Atacat cu recurs, acest mandat de arestare, și toată instrucția făcută, au fost anulate de Inalta Curte de Casație și Justiție, care măcar nu a avut curiozitatea să vadă dosarul, pe care nici nu l-a cerut dela Curtea de Apel.

Acest act, puțin juridic, era un adevărat atentat la demnitatea magistraților cari au instrumentat. Fără a sta pe gânduri, Gane și Degrea, Procurorul General, au demisionat.

Nu era om bogat, Nicu Gane; nu avea venituri din care să trăiască, cu toate acestea nu a putut să îndure, fără a protesta, umilința ce i se adusese.

Intreaga secțiune a Curții, prezidată de Gane, s'a solidarizat cu Președintele ei, și a demisionat.

Cu ei s'au solidarizat și membrii Curții de Apel din Iași, cum și primul Președinte al Curții de Apel din București, cari au demisionat.

„Această manifestare a unui număr atât de însemnat de înalți magistrați nu putea să nu aibă consecinți. Demisiunile noastre au fost primite,

dar ministrul Justiției de atunci, Anton Arion, a trebuit să se retragă“.

Aceasta a fost adevărata satisfacție a lui Nicu Gane : a răsturnat un ministru de Justiție.

Focșănenii și-au manifestat admirația pentru magistratii demisionați ; au dat un bal în onoarea lor, iar în ziua în care au plecat, mulțime de lume i-a condus până la bariera orașului, aclamându-i.

*

În Iași, Gane a încercat avocatura.

„Dar nu mult am exercitat această profesiune, spune el, pentru care nu aveam vocațiune, și în 1868 schimbându-se guvernul, căci pe vremea aceia guvernele trăiau cam ca frunza pe apă, veni ca președinte al Consiliului de miniștri Dimitrie Ghica, iar ca ministru de justiție Vasile Boerescu, care mă numi iarăși ca președinte de secțiune la Curtea din Focșani. De astă dată am declinat onoarea de a primi, pentru a treia oară, un post în Capitala județului Putna, și am preferat să rămân în Iași unde fui numit, după scurt timp, Procuror general lângă Curtea de Apel“.

Intrase din nou în mediul în care se simția la locul lui, devenind unul din stâlpii „Junimei“, și un apreciat colaborator al „Convorbirilor literare“.

După prima lui nuvelă „Fluerul lui Ștefan“, a scris „Piatra lui Osman“ și întreaga serie de nuvele primite așa de bine de cititorii revistei.

Tot pe atunci începe să traducă, în versuri, celebra operă a lui Dante : „Infernul“.

*

Două mari evenimente, hotăritoare pentru restul vieții lui Gane, s'au petrecut în anul 1869.

În acel an el s'a însurat, și-a ajuns idealul : traiu liniștit în sânul familiei ce și-a creat, și care l-a înțeles și l-a cruțat de zbuțimările ce adeseori frământă sufletul multor oameni neînțeleși de ai lor.

Un alt eveniment însemnat în viața lui Gane, a fost moartea tatălui său.

Dar să-l ascultăm pe el singur :

„Eram dimpreună cu soția mea, în timpul vacanților de vară la o moșie în Basarabia, unde îmi compuneam tocmai discursul de înagurare al anului judiciar 1869—70, discurs care mi-a dat multe migrene, de care voi să cruț pe cetitori, nepuindu-i în ispită de a-l ceti.

„Dar acolo mi s'a întâmplat un lucru prea ciudat, care m'a impresionat adânc. Am visat într'o noapte că mă găseam parcă într'o peșteră întunecoasă, unde, de jur împrejurul pereților, stăteau drepti, tăcuți și nemiscați, ca niște statui, toți frații părintelui meu, morți de mult, pe cari îi cunoscusem în copilărie, și anume : Enache, Dimitrie, Grigore și Costache Gane, iar la capătul șirului lor, în spre ușa de intrare, văzui și pe părintele meu Matei, în aceeași atitudine. Se uita toți la mine cu niște ochi sticloși, și erau îmbrăcați în haine sacerdotale.

„Am sărutat mâna tuturor fără să le zic un cuvânt, apoi înspăimântat, cu o impresiune de răceală pe buze, am ieșit din înfricoșata peșteră și m'am deșteptat într'o sudoare rece.

„Acest vis mi-a tulburat toată firea. Părintele meu era într'adevăr bătrân, de 80 ani împliniți, dar era sănătos, fără nici o boală organică, teafăr ca și oul.

„Deși nu sunt crezător în visuri și vedenii, totuși parcă-mi spunea un glas tainic că trebuie să i se fi întâmplat ceva și, lucru misterios, neexplicabil, peste trei zile primii trista știre dela fratele meu din Folticeni că tatăl meu e pe moarte,

„Fără să pierd o minută am plecat din Basarabia, trecând Prutul revărsat peste maluri, cu zilele în mâni, pe un pod plutitor, și când am ajuns la Folțiceni, am găsit pe tatăl meu într'o stare disperată. M'a primit cu zâmbetul pe buze, și mi-a zis cu un glas senin, profetic: Copile, mi-a sunat ceasul; tu mângâie-te, c'ășa-i în lume. Nu suntem veșnici.

Apoi mi-a ordonat să opresc ceasornicul de părete, ce era în fața patului său, zicându-mi să nu se mai știe vremea cum curge, și mi-a dictat voința sa cea de pe urmă. Am scris întocmai cuvintele lui, udând hârtia cu lacrimile mele, și a doua zi l-am dus la groapă.

„Nu voi uita niciodată nemărginita durere ce am simțit când noi amândoi frații ne am întors cu capetele plecate dela mormânt. Am simțit atunci că ochiul cel iubitor, neadormit, care priveghia ca un spirit bun asupra noastră, s'a stâns, și că am rămas singuri pe lume, fără niciun razim, cu toată sarcina și răspunderea vieții asupra umerilor noastre.

„Dar a voit Dumnezeu ca toate să aibă sfârșit, chiar și durerea.

„Acasă, în Iași, mă aștepta soția mea care peste șase luni, mi-a dăruit cel întâi copil, pe Alexandru, premergătorul altor șapte“.

Ceasornicul pe care l-a oprit Nicu Gane, stă și astăzi pe păretele aceleiași case în care el și-a trăit copilăria, și în care tatăl său a murit.

*

Vârtejul vieții politice îl prinde și pe Nicu Gane. Guvernul lui Dimitrie Ghica se prăbușește, și urmează un guvern Alex. Golescu, înlocuit și el de un guvern prezitat de Manolache Costache Epureanu,

sub care Gane părăsește pentru totdeauna magistratura, și este numit prefect al județului Iași.

După nouă luni de guvernare, în Decembrie 1870, ministerul Epureanu demisionează, și — consecință firească — demisionează și Gane din prefectură.

După multe frământări în lumea noastră politică, în Martie 1871 se alcătuește guvernul condus de Lascar Catargiu, guvern pur conservator, de care se simțea nevoie, în starea de anarhie în care se afla țara pe atunci. Insuși Gane spune: „Nu se poate tăgădui că acei cinci ani de guvern a lui Lascar Catargiu, cu toate greșelile comise și neajunsurile lui personale, *au meritul de a fi oprit pe loc o catastrofă și de a fi inaugurat pentru întâiași dată o stabilitate care a consolidat tronul și a dat țării timp să răsufle.*“

Gane s'a manifestat ca partizan al guvernului conservator, și a fost învinuit că, în calitate de parlamentar conservator, ar fi cerut și el introducerea, în legile noastre, a pedepsei cu moarte.

Gane fusese *junimist*: junimiștii, în politică, erau și ei conservatori, în sensul vederilor lui Petre Carp, dar vădit potrivnici principiilor lui Lascăr Catargiu. Alunecarea lui în partidul pur conservator Nicu Gane o explică astfel:

„Deși neînregimentat formal în vreun partid politic, aparținând din cauza ocupațiilor mele literale mai mult grupărei junimiste, care era o nuanță conservatoare, dar neînglobată în organizarea partidului conservator am dat concursul meu lui Lascar Catargiu, atât ca deputat al colegiului întâi de Suceava, cât și ca Primar de Iași, și fiindcă am avut cinci ani dinnaintea mea, am putut să înzestrez Iașul cu mai multe îmbunătățiri, între care cu o rețea întreață de pavele și trotoare, care și astăzi fac podoabă orașului“.

Gane a fost tipul clasic al omului cinstit. În cei cinci ani, cât a condus Primăria de Iași, ar fi putut să se îmbogățească, dacă ar fi luat calea altor politicieni; el, însă, a ieșit din primărie tot așa de sărac precum intrase. Aceasta ar putea să și explice —poate— raționamentul care l-a îndrumat spre trecerea în partidul diametral opus partidului conservator a lui Catargiu, și să devie unul dintre cei mai devotați partizani ai lui Ion Brătianu.

Explicarea pe care o dă Gane acestei schimbări în mentalitatea lui, trebuie să fie sinceră.

„Din primele zile a apariției lui Ioan Brătianu în capul afacerilor, s'a simțit că a venit un om în stare să domineze situația. Dintre bărbații noștri politici, el era, fără îndoială, cel mai popular, adus la putere nu prin intrigi de culise parlamentare, ci prin voturile alegătorilor cari, în timp de opoziție, au dat o majoritate liberală în Senat, și să grupeze în jurul lui forțele țării“

Brătianu avea un dar extraordinar de a atrage simpatiile oamenilor, oricât de refractari ar fi fost ideilor lui politice, spune Gane, pe când Lascar Catargiu devenise un *anahronism*. „Dacă la 1871 Lascar Catargiu a fost o necesitate a timpului și a împrejurărilor, la 1893 a fost un anahronism. El rămăsese cu totul în urmă și nu mai era la curent cu ideile în circulațiune, cu progresele realizate. În răstimpul de 21 ani, România luase o extensiune atât de mare, în toate ramurile serviciilor sale interne, precum și în relațiunile sale externe, încât bătrânul nu se mai recunoștea în complicatul mecanism al Statului modern. Alte probleme erau la ordinea zilei în 1871 și altele în 1892, pe care dânsul nu era în stare să le răspice și să le rezolve.

„De aceia nu mai făcea bună figură pe banca de prim-ministru, nefiind la înălțimea chemărei sale, nici ca cunoscător al treburilor, nici ca ora-

tor parlamentar; iar rostul său de vorbire care la 1871 trecea drept original, în 1892 făcea o penibilă impresiune, punând prea în evidență insuficiența sa culturală față de elementele nouă din Cameră și Senat“.

Aspră judecată a personalității lui Lascar Catargiu, zugrăvit astfel în 1892, dar pe care Nicu Gane îl părăsise în 1876, la câteva zile după căderea lui Catargiu care „a inaugurat pentru întâiași dată o era de stabilitate, care a consolidat tronul și a dat țării timp să răsuflă“. În răstimp de câteva zile, dela căderea lui Catargiu, omul providențial—cum îl caracterizează Gane — și până la ivirea lui Ion Brătianu, care-l fascinează, nu era cu puțință să fi devenit Catargiu nemernicul din 1892, cum îl descrie Gane, fostul lui admirator.

* * *

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Pornit pe făgașul politicii militante, Gane lunecă mereu; dar, cu cât câștiga în considerația politicienilor de meserie, cu atâta se diminuează activitatea lui literală.

În 1883, deputat în Constituantă, a fost ales într'o comisiune de 16 membri, însărcinați cu redactarea proiectului de modificare a Constituției, și în subcomisiunea de trei, cu Emil Costinescu și Vasile Lascar, cu îndatorire de a alcătui proiectul și a-l supune apoi deliberărei comisiunii.

Prestigiul moral, simpatia, cinstea lui recunoscută, le-a pus pe toate în slujba prietenilor politici, cari știau să profite de meritele și calitățile altora. De aceea, în 1887, este ales în opoziție, la Iași, singur din toți candidații liberali.

În asemenea condiții, Nicu Gane devenise indispensabil partidului liberal, și în Februarie 1888 este numit ministru de domenii.

Demnitatea aceasta, în loc de a-i produce mulțumire, l-a deprimat. El ni spune :

„Deși se simțea că zilele guvernului liberal erau numărate, totuși a trebuit să primesc sarcina ce mi se dădea, întâi pentru că nu eram în stare să rezist lui Ion Brătianu, orice ar fi cerut dela mine, și al doilea pentru că nu voiam să am aerul de a întoarce spatele liberalilor, vânzându-i pe cădere. Am acceptat deci și m'am dus știind de mai înainte că voi fi în curând acoperit sub dărâmăturile partidului.

„Când am plecat din Iași, pentru a intra în posesiunea portofoliului dela Domenii, a fost o adevărată tristețe în familia mea ; iar viața ce am dus în Capitală, în puținele zile cât am stat în Minister, a fost o viață de martir.

Noroc numai că viața aceasta de martir a finit abia 22 de zile : 22 de eternități care mi-au înălbit părul, până când a căzut iar guvernul lui Brătianu“.

„Hotărît lucru — zice Gane — nu sunt făcut din lemnul din care se fac oamenii de luptă. Nervii mei nu sunt destul de solizi să reziste la atmosfera acea otrăvită care apasă totdeauna pe oamenii din guvern. Sunt un temperament blajin, natură lirică, cum îmi zicea Carp, și prefer să rămân pe al doilea plan decât să-mi sacrific liniștea vieții, să mă văd în fiecare dimineață, la deșteptare din somn, tratat prin ziare de mizerabil, de hoț, trădător, etc. Poate că ar fi și zile bune pentru bieții miniștri, dar eu nu le-am apucat și nici nu doresc să mai fac a doua încercare“.

Încercare de a mai fi ministru, n'a mai făcut, dar politica nu a părăsit-o. În acelaș an, 1888 a fost ales deputat, în opoziție, la Folticeni, și a continuat să activeze în politică, până la sfârșitul vieții lui

În seara de 16 Aprilie 1916 s'a stâns Nicu Gane.

Sfârșitul i-a fost tot așa de liniștit, precum i-a fost de curată și de senină întreaga-i viață.

* * *

Activitatea lui Nicu Gane a fost, astfel, împrăștiată între preocupările lui de viață de familie și plăcerile vânatului, care i-au răpit cel mai mult timp; între grijile lui de funcționar: magistrat, prefect, primar, griji pe care mulți nu le poartă, dar pe el mult l-au zbuciumat pentru că era excesiv de conștincios; activitatea politică l'a plictisit — nu era omul pentru care politica reprezintă un mijloc de existență sau un motiv de îngâmfare, instrument de arivism ananevrat de oameni fără de scrupul; arta, însă, l-a procupat mai mult. Literatura i-a dat ceasuri de odihnă sufletească, precum mărturisește el însuși — Nuvele, versuri, traducerea „Infernului” i-au satisfăcut necesități inerente firei lui de meditativ.

Puțini vor fi știind că și pictura l-a ispitit pe Nicu Gane. Trecătorii de pe Strada Mare a Folticeniilor, acum cincizeci de ani în urmă, au putut să-l vadă, în ceardacul casei lui, în fața unui chevalet, cu paleta și pensoanele cu care zugrăvea.

Una din cele mai mari dureri, suferită de Nicu Gane, a fost aceea când nevoile vieții omului cinstit, l-au înduplecat să-și vândă casa aceasta, singura moștenire părintească. Nu s'a născut în casa aceasta, ci în alta mai mică, din fundul ogrăzii, înlocuită cu cea care există și astăzi.

Pe una din ușile acestei case, în care Nicu Gane și-a trăit copilăria, se citesc încă vorbele acestea, în litere Kirilice : „1843 Septevvre 20. M'am mutat în casă“.

Socotind răstimpul de 50 de ani de când a început să scrie, și până ce a murit, putem să spunem: activitatea literară a lui Nicu Gane a fost destul de restrânsă. Scriitorii noștri de astăzi sunt în stare să arunce pe piață, într'un singur an, atâtea pagini de tipar câte a scris Gane, în toată viața lui. El, însă nu a fost dus de gândul rentabilității bănești. Gane a scris îndemnat numai de dragul de a scrie.

Opera literară fundamentală a lui Nicu Gane, o reprezintă cele trei volume de Nuvele, tipărite în mai multe ediții.

Niciunul dintre scriitorii noștri nu a fost mai mult tradus în limbi străine, ca Nicu Gane.

Aproape toate Nuvelele lui sunt traduse în franceză, și publicate în ziarul „l'Indépendance Roumaine“ din București, de George A. Văsescu, din Botoșani, văr drept și prieten bun cu el, sub inițialele G. A. V.

Toate trei volumele sunt traduse, în limba germană, și publicate de profesorul Jaroslav Kramerus din Cernăuți. Tot în limba germană sunt traduse, o parte din Nuvele, de Maximilian W. Schroff, și unele de Mite Kremnitz, admiratoare pasionată a lui Nicu Gane.

După textul german a Mitei Kremnitz, a tradus câteva Nuvele, în limba suedeză, Mauritz Boheman, și le-a publicat într'un volum tipărit la Stokholm.

Traducerile acestea au fost apreciate, pentru că în Nuvelele lui Gane se reflectează specificul sufletului românesc.

Gane a tipărit un volum de „Poezii“, încercări asupra cărora el nu insistă.

Interesante documente literare cuprind celelalte volume: *Zile trăite*, *Păcate mărturisite*, *Pagini răzlețe*.

O muncă îndelungată a pus Nicu Gane de a traduce *Infernul* lui Dante, prima traducere completă în limba românească.

Iacob Negruzzi și I. L. Caragiale au pus pe scenă una din nuvelele lui Gane: *Hatmanul Baltag*.

Nicu Gane s'a bucurat de multe onoruri dar onoarea pe care a apreciat-o el mai mult a fost cea de membru al Academiei Române, care l-a ales la 1 Aprilie 1908.

ALTE BIOGRAFII

cuprinse în

Cunoștințe folositoare

- STRAINII.** L. Pasteur de *C. Motaș*
H. Ford de *N. Ganea*
M. Berthelot de *Dr. M. Zapan*
Goethe ca naturalist de *I. Simionescu*
E. Roux de *Dr. G. Marinescu*
Newton de *O. Onicescu*
Olarul Savant de *I. Simionescu*
Descartes de *O. Onicescu*
- ROMANII.** A. Șaguna de *I. Lupaș*
Sp. C. Haret de *I. Simionescu*
N. Milescu în China de *I. Simionescu*
Anastasia Șaguna de *I. Lupaș*
Dănilă Apostol de *N. Smochină*
N. Bălcescu de *V. Sassu*
Gh. I. Donici de *Gen. R. Rosetti*
A. Odobescu de *A. Tzigara-Samurçaș*
I. Golescu de *N. Bănescu*
Gh. Coșbuc de *V. Sassu*
A. Philippide de *I. Iordan*

„CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE“

Nr.

17. **Rătăcirii bolșeviste** de MAJOR I. MIHAJ.
20. **Răsădnița și plantele din răsăd** de V. SADOVEANU.
22. **Meșteșugul vopsitului cu buruien** de ART. GOROVEI.*
24. **Păstrarea cărnii de porc** de G. GHEORGHIU.*
29. **Beția** de DR. EMIL GHEORGHIU.
33. **Mama și copilul** de PROF. M. MANICATIDE.*
36. **Omul și societatea** de AL. GIUGLEA.
37. **Bucătăria sătenilor** de MARIA GEN. DOBRESCU.*
38. **Sfecia de zahăr** de C. LACRIȚEANU.
39. **Ingrășarea pământului** de I. M. DOBRESCU.
40. **Friguri de bătaie** de DR. T. DUMITRESCU.
41. **Banul** de A. GIUGLEA.
42. **Sfaturi practice** de ING. A. SCHORR.
43. **Lămurirea calendarului** de A. GIUGLEA.
44. **Conjunctivita granuloasă** de DR. GLAVAN.
45. **Buruienii** de A. VOLANSCHI.

Nr.

46. **Sfaturi casnice** de MAICA RALUCA.
47. **Cultura tomatelor** de I. ISVORAN.
48. **Rețete pentru gospodine** de MAICA RALUCA.
49. **Lingoarea** de DR. I. DUMITRESCU.
50. **Blenoragia sau sculamentul** de DR. N. IOAN.
51. **Practica agricolă** de A. BEJENARIU.
52. **Apa de băut** de DR. I. BĂLȚEANU.
53. **Tifosul exantematic** de TUDOR DUMITRESCU.
54. **Boalele animalelor** de I. POPU CĂMPEANU.
55. **Lucrări din pănășile de porumb** de TITUS G. MINEA.
56. **Cartoful** de I. POPU-CĂMPEANU.
57. **Cum să trăim** de DR. F. GRUNFELD.
58. **Lucrări din pae și sorg** de TITUS G. MINEA.*
59. **Insectele vătămatoare pentru arborii noștri roditori** de GH. FIȚEȘCU.*
60. **Vaca cu lapte** de M. GĂȚAN.*
61. **Mierea și Ceara** de CONST. IONESCU CRISTEȘTI.*
62. **Indrumări agricole** de C. IONESCU CRISTEȘTI.*

Seria C. „DIN LUMEA LARGĂ“.

Nr.

3. **Munții Apuseni** de M. DAVID.*
5. **Bucovina** de I. SIMIONESCU.*
6. **Basarabia** de G. NĂSTASE.*
7. **Dobroea** de C. BRĂȚESCU.*
10. **Viața în adâncul mării** de C. MOTAȘ.
- 11—12. **A. Șaguna** de I. LUPAȘ.*
14. **Românii de peste Nistru** de V. HAREA.*
16. **Lituania** de G. NĂSTASE.
19. **Românii din Ungaria** de I. GEORGESCU.
20. **Jud. Turda Arieș** de I. MUREȘEANU.
21. **Țara Hațegului** de GAVRIL TODICA.
22. **Spiru C. Haret** de I. SIMIONESCU.
23. **Danemarca** de MAGDA D. NICOLAESCU.*
24. **H. Milescu în China** de I. SIMIONESCU.
25. **Cetățile moldovenești de pe Nistru** de APOSTOL D. CULEA.
26. **Românii din Bulgaria** de EU. BUCUȚA.

Nr.

27. **Valea Jiului din Ardeal** de P. HOȘU-LONGIN.
28. **Țara Bârsel** de N. ORGHIDAN.
29. **Vechilul ținut al Sucevei** de V. CIUREA.
30. **Macedo-Românii** de TACHE-PAPAHAGI.
31. **Românii din Danatul Jugoslav** de PR. BIZEREA.
32. **Coasta de Azur** de I. SIMIONESCU.*
33. **Elveția** de TRAIAN G. ZAHARIA.
34. **Maramureșul** de GH. VORNICU.
35. **Austria** de I. SIMIONESCU.
36. **Belgia** de TRAIAN G. ZAHARIA.
37. **Af. anistanul** de I. SIMIONESCU.
38. **Anastasia Șaguna** de DR. I. LUPAȘ.
39. **Biajul** de ALEX. LUPEANU-MELIN.*
40. **Marea Neagră** de DR. I. LEȘI.
41. **Pe urmele lui Robinson Crusoe** de I. SIMIONESCU.*
42. **Din Norvegia** de I. CONEA.*
43. **Din vremea lui Ștefan cel Mare** de GEN. R. ROSETTI.*
44. **Japonia** de I. SIMIONESCU.*

„CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE“

Nr.

45. **Olarul Savant** de I. SIMIONESCU.*
46. **Într-o mănăstire din Himalaya** de MIRCEA ELIADE.*
47. **Dăniță Apostol** de N. P. SMOCHINĂ.*
48. **Govora și Călmăneștii** de I. SIMIONESCU.*
49. **Sgările norii New-Yorkului** de PETRU COMARNESCU.*
50. **Nicolae Bălcescu** de V. SASSU.*
51. **Țara visur. Ior Împletrite** (EGIPTUL) de MIRCEA H. ROVANU.*
52. **Gh. I. Donici** de GEN, R. R. ROSETTI.*
53. **A. Odobescu** de AL. TZIGARA-SAMURÇAȘ.*

Nr.

54. **Banatul** de PROP. D. IZVERNICEANU.*
55. **Țara Zarandului** de G. CAMBER.*
56. **Iordache Golescu** de N. BĂNESCU.*
57. **Bucureștii** de V. MIHĂILESCU.*
58. **Turismul de Aurel Pițu**.*
59. **Abisinia** de I. SIMIONESCU.*
60. **Polonia** de I. SIMIONESCU.*
61. **Date istorice și culturale din România** de CRONICAR.*
62. **Carmen-Sylva** (EKIRGHIOI) de DR. COCA ODESEANU.*
63. **Gh. Coșbuc** de V. M. SASSU.*
64. **A. Philippida** de I. IORDAN.*
65. **N. Gane** de A. GOROVEI.*

Seria D. „ȘTIINȚĂ APLICATĂ“

Nr.

1. **Fabricarea săpunului** de A. SCHORR.
2. **Motorul Diesel** de ING. CASETTI.*
3. **Industria Parfumului** de E. SEVERIN.
- 4—5. **Aerul lichid** de ILIE MATEI.
6. **Industria Azotului** de L. CATON.
- 7—8. **Locomotiva** de ING. CASETTI.
10. **Aeroplanul** de DR. V. ANASTASIU.
11. **Baloane și dirijabila** de C. MIHĂILESCU.
12. **Betonul Armat** de ING. N. GANEA.
13. **Gări și trenuri** de G. ȘIADBEI.
16. **Țiparul de VASILE ROMANESCU.**
17. **Ce se scoate din cărbuni** de C. V. GHEORGHIU.
18. **Industria materiilor colorante** de G. A. FLOREA.
19. **Fotografia** de CĂP. DR. M. ZAPAN.

Nr.

20. **Industria zahărului** de G. I. BABOIANU.
21. **Șase montaje de radio** de CĂP. DR. M. ZAPAN.
22. **Cinematografia** de CĂP. M. ZAPAN.
23. **Autocombilul de CĂPIT. DE AVIAȚIE** M. PANTAZI.
24. **Fabricarea sticlilor** de G. A. FLOREA.
25. **Gazele otrăvitoare** de CĂP. DR. M. ZAPAN.*
26. **Împărerea păsărilor** de N. C. PĂNĂSCU.*
27. **Legatul cărților** de I. CARAMALĂU.*
28. **Innotul** de P. EPUREANU.*
29. **Scoaterza petelor** de VICTORIA A. VELCULESCU.*
30. **Cum navigă corabiile** de SPARDECK.*
31. **Planorul** de ING. G. LIPOVAN.*

RĂSPÂNDIȚI

„CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE“

E cea mai trebuitoare bibliotecă. Unică prin varietatea cuprinsului, prin ieftinătate, este la îndemâna oricui. S'a dovedit o adevărată enciclopedie. Aduce foloase specialistului, dându-i noțiuni clare din alte domenii; procură cunoștințe folositoare celui care nu se restrânge numai la cartea de școală. Biblioteca se adresează tuturor, la ori ce vârstă, căci e instructivă, educativă și practică.